

SZÉPIRODALMI

FIGYELŐ.

9-ik szám.

Szerkesztői szállás,

hová a lap szellemi részét illető küldemények utasítandók: Üllői-ut és 3 pipa-utca sarkán 11-ik szám.

Megjelenik e lap minden szerdán.

Előfizetés helyben házhoz hordva, vidéken postai szétküldéssel, félévre 5 ft. egész évre 10 ft.

Kiadó hivatal,

hová az előfizetési pénzek s minden a lap anyagi részét illető dolgok utasítandók: Egyetem-utca 4-ik szám.

CSOKONAI DOROTTYÁJA. *)

Csokonainak legnagyobb és legjelesebb műve azon vig eposz, melynek eredeti czime a „Fársáng“ volt s később *Dorottya* nevet nyert.

A mostani s általán a vele nem egykoru közönség kisebb része szigoru ítéletet monda ki rá némely izléstelen helyei s olykori trágár kifejezéseieért, a nagyobb rész kedvelte ama disztelenségek daczára, s egy némely tán ép ezekért.

Tagadhatlan, *Dorottya* oly mű, melyet nem lehet mindenkinek olvasmányul adni kezébe, s megrovandóknak tartom mint izléstelen rutságokat, nemhogy védeném e foltokat. Egy két hely oly nemű, hogy nincs rá mentség. De nagyobb részt enyhítnünk kell a szigort. A kifogásos helyek nagyrésze ugyanis nem egyéb a comicum és guny aljasb neménél, s ha összehasonlitjuk a *Don Juannal* és *Kock-féle* regényekkel, belátjuk a különbséget. Sőt van számos más francia regény, mely a társadalmi művelt hang és modor leple alatt több ingert takar, mint *Csokonai* nyílt obscoenitásai. *Csokonai* cynismusa, mely némelyekben nyílt nevetést, másokban undort ébreszt, ha nem helyeselhető is, jobb a kéj lappangó cynismusánál.

Csokonai kora egyébiránt magyarázza némileg comicuma shakespearei tulságait. A férfi társaságokban, még a magasb körökben sem uralkodott nagy idegenkedés az ilyenektől, habár lehetett egyes kivétel. *Dorottya*, mely 1799-ben készült, kézirati másolatokban öt évig járt kézről-kézre. A nemes és mágnási családokban ismeretes, kedvelt olvasmány vala. Azon XV-ik Lajos

korabeli francia műveltség, mely még vírágjában volt nálunk e század elején, nem irtózott még különbektől sem. Miként botránkozott volna meg *Dorottyan*, a ki *Voltaire* regényeiben gyönyörködött?

Csokonai művének nagy része azon szabadnyelvű férfi társaságok hangjára emlékeztet, melyeknek egyéb dolga nincs, mint a nők rovására nevetni. — Mentől kevésbbé van elfoglalva a férfi osztály a közügygyel, annál asszonyosabbá lesz, s egyszersmind annál kevésbbé gyöngéd a nőnem iránt. A sokat vádolt középkori durvaság ellenére azt hiszem, a gyöngéd lovagiasság kifejlésére többet tettek az akkori örökös harcok, mint a későbbi műveltségnek békével, munkátlansággal áldott évei. A mult század utolsó tizedének végén a II. József után zsibbadtságából fölrázott nemzeti szellem ideiglen visszaesett. Ujra tengésnek indult a közélet s vele az irodalom iránti részvét is. Még gazdaságával sem volt annyi dolga a tehetős nemesnek, mint napjainkban. *Bora*, *buzája*, nemzetes családja jövendője biztosítva levén, a közügy régi kerékvágásában magától is kényelmesen haladván, asszonyossá kellett válniok férfiköreinknek. Alig volt más tárgyuk, kivált ifjabbjainak, mint a léha szóhajtás, s alig volt más szórakozásuk, mint a másik nem rovására nevetni. *Csokonai* együtt nevet kora férfiaival, s azoknak kedvenczévé lesz. Aligha igazságtalan vagyok irántuk, ha *Dorottyt* ama korbéli társadalom eposzának állítom, annak

*) Akad. székfoglaló.

hangján és izlésében írva. Nem annyira az életből vett jelenetek és alakok, mint e hang s ez izlés festik benne az egykoru társadalmat, úgy szólva házi köntösében.

Nézetem eltér némileg Akademiánk tisztelt titoknoka véleményétől. Csokonai összes műveihez irt életrajzában, mely anynyi alapossággal, s elfogulatlansággal iratott, s mely annyira kimerítő, hogy ez idő szerint merész vállalat volna a jeles költő életrajzát írni meg, az élettől elzárt collegiumi nevelésnek s a társadalom szemtől szemben nem ismérésének tulajdonítatik, az, a mi Csokonai némely munkáját diszteleníti. *) Én tovább megyek egy lépéssel.

Tagadhatatlan igazság, hogy a nevelés, mely a tehetségre csak fejlesztő hatása, mindenható az izlés, a modor és erkölcsök dolgában. A jellem ez oldalait egészen a nevelés teremti. Tagadhatatlan az is, hogy különösen a gyermeki évek s az első ifjúkor van e részben nagy hatással; — de nem egyedüli hatással. Az ember az iskolai évek után sem szűnik meg növelkedni. Az élet, ha már érettebb, s nem annyira hajtható gyermeket vesz is át az iskolától, sokkal kérlelhetetlenebb nevelő. Nem lehet e tanítóval szembeszállni és alkudozni, mint az iskolabeliekkel, — s a dacz soha sem részesül nem hogy oly tapsban, minővel néha a tanulótársak kísérik, hanem még elnézésben sem. — Lehet azonban oly merev természet, melynek ifju hajtásai még az első fiatal korban megkóródzanak. Tegyük föl, a mi pedig nem áll, hogy ezen korán fásuló természetek közé tartozott költőnk egyénisége: Csokonai iskolai neveltetése alatt sem volt elzárva a társadalomtól. Debreczenben tanult; de Debreczenben volt a szülői ház is minden ismeretségével együtt. A helvét hitvallásuak régi rendszerű iskoláiban anynyi volt a szünidő, hogy a kinek alkalma volt, bőven maradt ideje az élettel a legelső gyermekkor után is csaknem folyton érintkezésben lenni, — s Csokonai már kora ifjuságában eljárt távolabbi vidékekre.

Mindezeknél fogva a mi collegumaink és egy zárdá között igen nagy különbség volt,

— és még az sem menekült a külső élettel való legalább másodkézből érintkezéstől, ki az iskola falai közé temetkezett. E falak valóban nincsenek hermetice készítve az élet levegője ellen. Az élet és egykoru társadalom erkölce, szokásai és izlése is másolja magát benne főbb vonásaiban, és ha az iskola nagy befolyással van az életre, még nagyobb befolyása van az életnek az iskolára. Ugyanazon iskolai rendszer mellett mennyire különbözhetett egy 1830—40-beli pataki diák egy múlt századbelitől társadalmi képzettség dolgában! — Tudjuk, hogy 1848-előtti köziskoláinkba mily hatalommal és szabadon áradhatott el az akkori kor és közélet uralkodó szelleme. A zárdai falazat meg volt, de ezer nyílásának kellett lenni, hogy még is behathatott. — Csokonai ifju korában sem voltak más természetűek ama falak. Vajon az iskolának tulajdoníthatjuk-e, vagy az akkori kor gondolkodásra serkentett szellemének, hogy épen ő és társai az iskolai tudományoktól különböző tanulmányokra egyesületet alkotnak? — Ezen szellem ébreszté leginkább őt is, hogy egyebet is tanulmányozott, mint a mit kötelességből kellett tennie. Hogy ezt tehette, épen azt mutatja, hogy ama régi s sokat korholt rendszer a szellemet nem rabbá tevé, hanem több szabadságot engedett, mint amaz uj, mely a liberalismus színe alatt az önálló törekvéseket kalodába zárta.

Bár hányféle legyen az ok, anynyi a fennemlitett életrajzból kétségtelenül kitűnik, hogy Csokonai az életben nemhogy a diáki évek alatt elsajátított netalándurvább izlés, modor és hang miatt kedvetlen benyomást tett volna, hanem szeretett és tárt karokkal fogadott vendég volt az ország különböző vidékeinek társas körében, — s ha néha tul lépett a szokottakon, azt tevé, a mit sokan tehettek olykor mások is. Maga az életiró mondja, hogy Csokonai nem volt pedans, hanem élénk, mulattató és vidor, habár nem zajgó, *) s borívásra is társasága csábitotta.

Ezek az okaim, melyeknél fogva nem maradok az életiró ezen szavainál: „*deáki életben megkedvelt vagy legalább megszokott aljasságból egészen kitisztulni soha sem*

*) Lásd amaz összes kiadás XXXII-ik, különösen XLIII-ik és LXXXIII-ik hasábján.

*) Az idézett kiadás LXXII-ik hasábján.

birt;“ — hanem úgy fogom föl Csokonainak a Dorottyában nyilatkozó izlését, hangját és egész szellemét, mint mely nem vala rosszabb ama kor társadalmi szelleménél.

A mind egyéniségében, mind említett műve által közkedvességű Csokonai nem volt rosszabb koránál, de jobb sem, midőn ama művet írta. Csokonai nemhogy egy satyricus philosoph emelkedettségével gúnyolná ki kora szokásait, hanem benne él, bele találja magát, s neki az a nevetséges, a mi társadalmában is nevetséges vala. — Különös tünemény, hogy maga a költő is tévedhetett e részben, midőn saját műve czélját itéli meg. A Dorottyához írt előszóiban ezeket mondja :

„Az én szerzeményemnek interesséje áll a nemzeti luxusnak és elkorcsosodásnak kigúnyolásában, s ifjainknak és leányinknak csintalan, sőt sokszor pajzán multságaiknak megbüntetésében. — Mert a ki azt gondolja, hogy a comica poesisnak czélja (már az akár epicus, akár drámai, akár más kisebb darab legyen is) csak az olvasó mulattatására s nevettetésére irányoz : az, itéletem szerint hibázik.“ *)

Teljesen igaz, hogy a comicus költeménynek a nevettesen kívül komolyabb czélja is van, s ily komolyabb czélú és irányú comicus költemény Dorottyá is; de nem áll fő interesséje a nemzeti luxus, sem az elkorcsosodás kigúnyolásában. Van egy két kitérés, melyben a luxus és elkorcsosodás külsőségeit kinevetteti, de ezek nagyon alárendelt s egészen episodicus helyek. Összetévesztette saját művét Popenak némi részben rokonos „Elrablott hajfürte“vel, melyből Dorottyá eszméjét vette, némely kisebb részletekével, s mely mint általa legjobbnak és szebbnek tartott comicus epos, egyszerűsmind buzdítást adhatott műve megírására,

Az angol költő főczélja valóban kora fényüzésének és szenvelgő hangjának kigúnyolása. Műve csaknem minden sora teljes satyrával és humorral, s inkább ez az uralgó benne, mint a comicum, habár ennek is vannak művében kitünő példái. A költő elegantiájának jó része is parodiázza hona magas köreinek szenvelgését. Pope az, és nem Csokonai, a ki satyrát ír korára.

Csokonai mindjárt műve elején, a mint a farsangi nép Kaposra bevonulását leírja, gyönyörködő derültséggel tart szemlét a diszes társaság felett.

Bongorfi disze a magyar hazának; Cserházyn csodálja a szép magyar ruhát és termetet; Ecsében nemhogy megróná a külföldies miveltséget, hanem magasztalólag szól róla. Avvagy a satyra hangja-e ez :

Szemővel, egy módos ifju gavallérral,
Babócsa érkezett gyönyörű manérral;
Szelid vezetője ennek a colonnak
Csak most adott kezet egy szép kisasszonynak.
Mátkája portréját a mellyén viseli,
Szája mosolygással, szeme tüzzezzel teli,
Kardja briliántos, stikkolt a ruhája,
Kellemes lejtőt jár kiseded paripája.

A fiatal nők között is csak dicsérni valót lát.

Másik szánban madám Cserházyné nagyon
Szép két ifjasszonyság, még fiatal nagyon.
A nagy világ ötet galantul nevelte
Melylyel természeti kellemt emelte.
Igaz, mikor játszik, bájol mihelyt tánczol
Ha discurrál minden szívet hozzá lánczol.
Muzsika, himvarrás, könyvek olvasása
A finomabb érzés és erkölcs forrása
Édes versengésre ébresztették nemét,
Diszeltetvén benne a szépség érdemét.

Mily pompázva és komoly magasztalással van festve a szép Amália. Venus, a Gratiák, virágok mind elő vannak szedve, hogy méltóképen meg legyen énekelve, s hozzá teszi :

De mit festem én azt, a mit az isteni
Kéz is csak remekként tuda teremteni?

Sem hangban, sem kifejezésben nincs, a mi ironiát gyaníttatna.

Bezzeg másképp írja le Pope a maga szint olyan gyönyörű Belindáját!

Megkísérlem néhány sor lefordítását, habár az eredetinek utolérhetetlen hangzóság és tömört rövidsége nélkül :

Arany kereszt csillog kebelének haván
Zsidó megcsókolná s imádná a pogány.
Minden pillantásán lelke tüze játszik,
Sebes, s állhatatlan egyik, mint a másik.
Senkinek sem kedvez de nem ejt sérelmet,
Mosolyog, de néha megveti kérelmet.

*) 176. l. (A nevezett kiadás szerint.)

Mint a nap oly fényes, úgy nézz ezen szemre,
S mint a nap egyenlőn ragyog az mindenre.

S ha tán olykor női hibácskáit sejtéd,
Tekints csak arczára, s mind-mind elfelejtéd. *)

Oly czirogatás ez, mely karczolgatásnak is megjárja. — Csokonai szóbanforgó rajzaiban hiában kerestük a satyrát, csak a *trompeuse* s egyikét divatos női ruha van futólag említve. Amannak említése, ép úgy mint a harmadik könyvben az arcz pirósítás nevetségessé tétele, csak egyeseket sujt, kik iránt a társadalom szintoly kérlelhetetlen volt régebben, mint napjainkban.

Még van egy-két, alább említendő hely, melyben a társadalmi szokásokra futólag czéloz a költő; de mindezek külsőségek, valamint a külföldi tánczok, melyeket a második könyvben oly nagy elvenséggel tud leírni. Szebbet a maga nemében alig lehet írni, mint e módi bolondságok lélekteljes kigunyolása. A francia táncz, s a lengyel az itt következőhöz hasonló erős képzelettel és találó hasonlatokkal van leírva.

Végezván a lengyelt, stájeren forognak,
A szála közepén tipegnek, topognak,
Igy lépked így kereng Békés vármegyében
Az alföldi magyar gazdag szűrűjében
Hét nyolez nyomtató ló, midőn patkós lába
Tapos a világnak legszebb buzájába.

Ha nem marad ránk egyéb Csokonaitól, mint a táncz leírás episodja, rá kellene ismernünk vagy az eposzi vagy a drámai tehetségre. Teljes jogunk volna hinni, hogy a ki az emberi mozdulatokat annyi elevenséggel képzelettel s oly szabatosan tudja szavak által plasticaivá tenni, tudta volna nagy hitettséggel az indulatokat és jellemet a külsők által hiven ábrázolni. Midőn Kölesey csak a leírásban tartja kitünőnek Csokonait, e részben nagyot hibázik a kicsinylő csak-kal.

Csokonai említett leírása csak episod a műben, a külföldieskedés e megrovása nél-

kül el lehetne az egész szerkezet. Nem is a külsőségekben rejlik az elkorcsosodás, hanem a társadalmi szellemben, melyet a satyricus és humorista a gunyor apró tüzsurásaival tehetnek nevetségessé, nem pedig azon erős, durva vonásokkal, melyekben Csokonai fest. Nincs meg nevetésében, mely széles kedvű és nyílt, azon keserűség, mely a humoros és satyra-író kétértelmű mosolyába vegyül, — szóval, ő inkább comicus költő, mint satyra-író, ő inkább azon feltünő és kirívó nevetségés tüneményeket tudja rajzolni, melyeket mindenki furcsának tart, mintsem azt, a mit más dicséretesnek hiszen, malitiosus simogatásával tudná nevetség tárgyává alakítani át.

Következik a külföldi tánczok után Bordács komolykodása a magyar táncz mellett s azután a költő leczkézése ugyane tárgyban. Szép ez azon tekintetben, hogy bizonyítja a költő magyar buzgalmát. De nem bizonyította-e eléggé maga azon kimeríthetetlen guny, melylyel a külföldi tánczokat úgy szólván semmivé teszi? — A satyrát író költőnek a jót csak indirect uton szabad ajánlania, s soha sem a dicséretes jót ellentétül oda állitnia a kinevetett rossz ellenében, különben erkölcsi leczkévé teszi költeményét. Csokonai jól tudja e szabályt, s előbeszédében tisztán ki is fejezi. Csak a magyarság iránti megbocsátható hév ragadta el. A magyar tánczot illető helyhez tett hosszú és fontoskodó jegyzéséből is látni, hogy a költő, műve czélján kívül eső ügyet szándékozott egyuttal buzdítani; de a legjobb és legszebb eszme is csak a maga helyén jó és szép az írás és művészet minden nemében. Nem mondom, hogy egy satyrában és comicus költeményben ne lehetnének komolyabb hangulatu sőt néha lelkesült helyek. Senki sem botránkozik meg a fenidézett, oly szép egyszerűséggel nyilatkozó szeretetben, melyben a legnagyobb comicum közepett az *alföldi magyar gazdag szűrűjét*, s a *világnak legszebb buzáját* egészen elragadtatva említi, senki sem találja kivetendőnek, midőn Pope a szellemek nevetségesen aprólék foglalkozását adván elő, a nagyobb szellemekre megy által, s rólok lelkesült patriotismussal mondja :

*) On her white breast a sparkling cross she wore
Which Jew might kiss and infidels adore,
Her lively looks a sprightly mind disclose,
Quick as her eyes, and as unfix'd as those.

Bright as the sun, her eyes the gazers strike,
And, like the sun, they shine on all alike.

If to her share some female errors fall,
Look on her face, and you'll forget them all.

Nagyjaik viselik nemzeteknek gondját
S örzi égi kardjuk Britannia trónját.

De a moralis tanulságok hangja, melylyel Csokonai a magyar tánczról hosszasan beszél, ellenkezik a comicus költemények természetével.

A ki satyrára és humorra született, vagy arra megért, nem oly hajlandó elmélkedéseinek tanítói hangu, okadatolt előadására, mint Csokonaiiban tapasztaljuk. Ő könnyen esik egészen komoly hangulatba. Az élet frivolságaiban gyönyörködik; — de komolyságában gyakran tudákos, mint sok költeménye mutatja. Ezt sem tulajdonitom egészen deáki szobatudóságának. Tudva van, mennyire meg volt eme hang azon magyar költészetben, melyet Csokonai talált, — és pedig nem előnyére volt meg. — Elég meglepő ama korban az, hogy legalább a legfeltünőbb kinövéseket teszi guny tárgyává egy Csokonai, s hogy az óda emelkedett hangján dorgálódik egy Berzsenyi. — A satyrára nem volt megérve irodalmunk, s meglehet társadalmunk sem, holott ama romlott korban több volt rá a tárgy, mint napjainkban.

Csak egy kor volt talán eddigelő, melyben a szokások és intézmények satyrájának közönsége volt, — ez pedig az 1848-iki évet közvetlenül megelőzőtt korszak. A fölvilágosultabb rész előtt már ekkor bátran lehetett gunyolni társodalmunk és politikai életünk megavult visszasságait, s maga a ki az új mozgalom oly hatalmas kezdője és előmozdítója, Széchenyi, költőnek képzelve, a legélesebb satyrairói tehetség. — Mit lehetett várni a Csokonai korában, mikor a régihez való ragaszkodás oly csökönyös volt? Tudjuk, hogy később is, nem Kazinczy az ujtó, irt gunynyal a hátramaradásról, hanem épen ujtásaira keletkezett egy „Mondolat.“ — A satyrának továbbá nagyobb világ, pezsgőbb élet kell, mint Csokonai korában a magyar élet volt. Mennyire kénytelen mentetegetőzni előbeszédében Csokonai, hogy Somogy megyét legkisebb részben sem akarta nevetségessé tenni! Ha tudott, sem mert volna satyrát írni. Ki is mondja ugyanott, hogy műve nem pasquillus, sőt még csak nem is satyra.

SALAMON FERENCZ.

BELIRODALOM.

BORURA DERŰ. Költemények. Irta Zalár 1860. (a boritékon 1861.)

Azt hiszszük (és sem magunknak mások felett elsőséget tulajdonítani nem akarunk, sem Zalár iránt viseltető személyes érzelmeink által ítéletünket félre vezetgetni nem engedjük,) — azt hiszszük, hogy Zalár elfogulatlan ítészre még nálunk nem akadt. Bizonyos emberek, bizonyos körökben, oly feltétlen, s épen azért üres és banál magasztalásokkal illették, hogy egy kis önismerettel bírva, bizonyosan el kellett pirulnia; míg ellenben azok, kik tanulmánynyal s tüzetesen bírálták, nevezetesen Erdélyi és Gyulai, nézetünk szerint igazságtalanok voltak iránta.

Az elsőbbséggel hamar készen vagyunk. Sőt megsem említenők ama tulzó tömjénezőket, ha nem hinnők, hogy a tulszigornál — kivált fiatal költőnek — sokkal többet árt a feltétlen magasztalás. Igazságtalan kritika valódi tehetséget soha el nem némitott, meg nem ölt, mire saját irodalmunk is mutathat példákat; de az ellenkező sokat tett nyomorulttá. Zalárnál, ha hallgatott is ugynevezett baráti közül azokra, kik muzsája előtt tömjént égettek, a dicsőítés ugy látszik eléggé ellensúlyozva volt arra, hogy kártékonynyá ne válják; minek legjobb bizonyosága a fen czimzett

fűzet, mely hasonlíthatlanul jobb elsőbbszülött testvéreinel — s kétségbekonhatlanul haladási fokot jelöl Zalár költői pályáján.

Többet kell a nevezett két itész ellenében mondanunk, mert köteleességünknek ismerjük, velök szemben — nem: pártolni Zalárt, hanem: igazságot szolgáltatni neki.

Erdélyi (a Budapesti Szemle VI. köt. 335—339 lapjain) legelőször is azt állítja, hogy Zalárnak nincsenek — s mint oly költőnek, ki mindent csak szakadozott töredékességben méltányol — nem lehetnek *gondolatai*, csak *ötletei*. Azután *hasonlításait* rója meg s kimutat néhányat, köztük olyakat is, miket a megrovás nem méltán illet. Továbbá *festéseit* töri össze (mint maga mondja) állítván (s nem egy esetben helyesen is), hogy azok nem jellemzők, nem is következetesek sőt gyakran (vagy legalább néha) értelmetlen s tartalmatlan bombastok. Végre némely tulságos nagy *igazságokkal* gunyolódik, miket költőnk mond vagy oda vet. S miután mind e *zür és zavar, éretlen és rothadt elemek* (Erdélyi saját szavai) mellett sem mond le arról, hogy Zalárban valami jót is leljen, talál mindössze egy kis kedélyes ragaszkodás-félet; meg valami rejtélyes titkolódzás egy nemét, mely kellemesen ringatja az olvasó lelkét. S mind ezek után, további (felesleges!) indokolás

nélkül kimondja a lesújtó ítéletet hogy : „Zalár teljesen romlott eszmevilágból merít, gyakorlatában a művészet ellen protestál, költészetében destructiv mesterséget üz.“

Gyulai, ha lehet még ennél is tovább megy. 1855-ben közölte a Budapesti Hirlapban azon famosus czikksorozatot, melyben annyi helyes és böles szó, tanuságos részlet, s alapos ítélet foglaltatik részletenkint, de melynek egészével sem tartalmilag sem a modort illetőleg, nem lehet kezét fogunk. Ez irodalmi szemle III. (a lyricusokról szóló) szakaszának főtétele az, hogy az 1850—55 évi magyar lyra nem egyéb, mint Petőfi utánzása s e földről elszállott nagy szellem itt maradt ruháinak rongyain való osztozkodás. Állítja többi közt, hogy egyenesen, Petőfi „Örültje“ adott okot és alkalmat, bizonyos *örült-költészet* kifejlődésére, melynek kiváló gyakorlói s képviselői gyanánt Zalárt és Tóth Endrét nevezi. Ez utóbbival most semmi dolgunk, de lehet még másszor alkalmunk reá nézve is vizsgálat alá venni, mennyiben van vagy nincs Gyulainak igaza. Szoritkozunk most egyenesen Zalárra, kiről szoltában Gy. azt igyekszik kimutatni, hogy ő minduntalan s minden igaz ok nélkül hajhászsa a fájdalmat, melyet nem érez s csak színlel és pedig ügyetlenül és következtelenül, s az örültséget, melyben gyönyört és büszkeséget vél találni vagy legalább affectál. Világfájdalmas költeményeit csupa paródiáknak bélyegzi. Továbbá vádolja őt homályos érthetlenséggel; képtelen, üres dagálylyal, mindenben tulzással a képzelődés rakoncátlanságával s végre semmi, de épen semmi jótulajdont benne föl nem fedezhetvén, azzal végzi, hogy „Z. a formában is hanyag. úgy versel mintha prózát írna, s költői szelleme is igen rokon a prózaisággal.“

Két oly elismert ítésszel, mint E. és Gy. polemizálni, és pedig olyanak, ki — ismétlem: nem ex professo kritikusk, — nem épen könnyű feladat. De midőn azt látjuk, hogy Erdélyi, a kelmeiség ellen folytatott harez dicséretes buzgóságától elragadva, idézett bírálatában külső, némileg esetékes, mindenesetre másodrendű dolgokra helyez fő — sőt majdnem egyedüli súlyt; midőn Gyulai, hogy egyelőre kimondott s bár nem egészen alaptalan, de mégis tulzó és merész állitást parforce kivigyen, *mindent* megtagad költőnkötől s még a tehetséget is teljesen ignorálja benne, — lehetlen (s igazságtalan is volna) hallgatnunk.

Nem tagadjuk, hogy az Erdélyi és Gyulai által idézett egyes helyek sok tekintetben az általok kifejezett hibáztatások alá eshettek s estek. Nevezetesen az erőltetés és tulcsigázás, a hasonlat hajhászás és homály, Zalár *némely* költeményeitől elvitázhatlan. Sőt megismerjük; hogy Z. költeményeinek világfájdalmas osztálya, kisebb nagyobb mértékben szenved e hibákban. De túlfelől kereken tagadnunk kell, hogy Z. csak e fajta költeményeket irt s adott volna, — és hogy ő *egészen* martalékul esett volna ama hibáknak. Mi volna tehát ez

esetben az elfogulatlan kritika kötelessége? Bizonyosan nem a feltétlen ócsárlás, hanem a tév-ut, vagy hibák kijelölése mellett a helyes irány kimutatása s a tehetség méltatása. Nem czélunk itt Zalár előbbi költeményeit részletesen ismertetni; de azt bátran állitjuk, hogy ha iránya oly gyökeresen megveszett lett volna, mint Erdélyi állítja, — vagy ha csakugyan oly minden tehetségtől üres volna, mint Gyulai föltünteti: — a „Borura derü“ soha sem születhetett volna. Mert bár „vak is talál garast“ — de a kezünk alatti füzetben nem csak egyes szép költeményekkel, minőket alább kijelölendünk, hanem egy határozott és elvitázhatlan tehetséggel találkozunk. Mert ha Gy. méltányosan itéli meg Petőfit, ki fejlődése második stadiumában szintén szenved a világfájdalmaskodás betegségében, s gyülölettel ámitja szerető szivét, — de e balságból utóbb kigyógyul s azoknak önként bucsut mond, — miért ne volnánk hajlandók Zalárnál is, csak mint fejlődési stadiumot jelölni meg e sajnos állapotot?

Mert hogy Zalár költészetének nem uralkodó hangja a világfájdalom, nem alap szinezete a körrajztalan setéség, — eléggé bizonyítja az: hogy a kezünk alatti füzetben oly költemény, melynek tárgya (?) pusztán a tárgytalan (!) világ fájdalom s gyülölet volna, csak három van: *Gyülölet* (40. lap.) *Tépelődés* (99.) és *Egy mysantrop nőhez* (113.) s ezek közül is az utóbbi inkább a világfájdalom *ellen* van intézve. — A *gyülölet*, mely magát oktanulul nevezi *szent* gyülöletnek, a nem mindig találóan alkalmazott refrainben, — a sorssal, világgal vitt sikeretlen küzdésből, a kifáradt haragból mondja magát eredetnek; holott ezekből vagy elfásulás, vagy rideg megvetés ered természetesen, mintsem gyülölet s épen *szent* gyülölet. Egyik versszakában a tulságosan nagy szeretetből látjuk születni e gyülöletet s ez oly eszme, mit nem csak Petőfi használt fel néhány költeményében, de Shakespeare is, Athéni Timonjában. Alapjában azért nem is támadhatjuk meg, de a „Férj megbörödben . . .“ kezdetű versszakot méltán tulságosnak jelölhetjük. — A *Tépelődés*, szive megrepedését óhajtja, nagy elkeseredésében, mit, úgy értjük, a haza sorsa szül szivében; de a költemény egész hangulata jóltevő ellentétben áll a refrainnel; képei enyhületesek, s édesen hoz elé mindent mi az élet szenvedését s kétségbeesését ellensúlyozhatná; legyen elég bizonsággul egy egész versszakot idézni:

„Im itt vagyok már, a hova ugy vágytam —
Im itt vagyok e fényes ég alatt.
Látom a pusztát szép eziüst ruhában,
Hallom a Tiszát, a mint zeng a hab.
De régi gyásza megmaradt szivemnek,
S föl nem deriti sem tavasz, se nyár;
A Tisza partján szótlanul kesergek . . .
Oh szivem, szivem, megrepedsz-e már?“

És a bevező versszakot :

„Az a templom is, mely itt áll előttem,
Az a harang is, mely most szól, mi más,
Ah, egykor én is ottan könyörögtem :

Ellenségünknek, Isten, megbocsáss!
De most, de most . . .

Mily kegyeletes az emlék s mily gyöngéd a mi elhallgatva van.

A *misanthrop* nőhöz felől mondtuk már, hogy az a gyűlölet ellen van intézve; modoráról pedig ismét tanuságot tehet a bevégzés:

„Mit hallok? — im az Isten szól tehozzád.
..allgasd, oh hallgasd mennyei szavát:
Szép gyermekem, csak menj a földre vissza,
Nem oly setét az, mint te gondolád.
Van ott elég fény a nemesb szivekben;
S te még nem is szerettél, — ugy-e nem?
Jó lányom, lásd, ugy boldog itt se lennél:
Mert legfőbb üdv — a boldog szerelem.“

Azt hiszszük ezen idézetek is elég világot vethetnek azon kérdésre: vajon igazán oly setét, világostalan s önkínzó-e Zalár költői hangulata, mint idézett bírálói hiszik föléte?

Tagadhatlan, hogy képzelődése sokszor talál az élet sivarabb viszonyai- s helyzeteiben gyönyört és ezért némi bizarrságra esik, mit lehetetlen helyeselnünk. Különösen feltűnő, mert többször is van ismételve, a házasságban boldogtalan, bár hű, — szerelem nélkül erényes nő kétértelmű helyzetével s lelkiállapotával való kaczerkódás. „A *vig menyasszony* (38). A *menyecske* (43), *Özvegyasszony* (55). A *gyászoló nő* (63) a *Gyász vége* (68 lap.) — tulajdonképen mind ugyan azon alapeszme kifolyásai, mik részint egy sivar családi dráma előzményét, cselekvényét s utójátékát képezik, részint pedig egymásnak felesleges ismétlései. Átalában azt hiszszük, hogy a lyrai költészetnek nem

tárgyai az ily casuisticus erkölcsi kérdések, s ha drámában, hol az élet valósága s a szenvedélyek cselekvősege szintugy mint a tárgyalás közvetlensége erőteljes határozottsággal döntik el a legkétesebb erkölcsi kérdést is, — vagy regényben, hol a körülmények minden oldalról részletes megvitatása a megoldást könnyíti s világosítja, megengedjük is, hogy helyén van ily társadalmi gordius csomók kötögetése, — bizonyos, hogy a dal, románcz, sőt az elegia is nem megfelelő forma nekik. Innen származik az a bevégzetlenség, mely a *Vig menyasszony*nál, a mint a 39-ik lap alján végződik, tovább fordított az olvasóval: hogy mi következik még? vagy az a bizonytalan színezet, mely alatt a *Menyecske*ben, az ember nem tudja mi roszszat sejtсен; vagy az a vakmerő, bántó, sivar cynismus, melylyel a *Gyász végén* az özvegy, majdnem undorító szeméremszéttel tesz vallást, hogy:

„— a mig ölemben ezerszer meghaltam,
Nem volt egy percnyi gyönyöröm.“

Mert:

„Ah! . . . hű volt ő, de szív nélkül hozzája . . .
Kéjhölgye volt csak, nem egyéb!“

Nem mondjuk, hogy mind ez valótlan, hogy ily viszony s helyzet tényleg ne volna; de azt érezzük — hogy festésének helye nem egy daloskönyv, s hogy ily alakban minden jobb érzést visszariaszt. A mellett azonban el kell ismernünk a festés helyenkint találó söt megragadó voltát.

SZÁSZ KÁROLY.

(Folytatjuk.)

K Ü L I R O D A L O M .

LINGG HERMANN ÉS AZ UJABB NÉMET LYRA.

Midőn néhány év előtt Geibel Emanuel Lingg Herman költeményeihez ajánlólevelet mellékelte, valószínűleg nem gyanította, hogy védenének hirneve az övét rövid időn tulszárnyalja. De ez nem zárja ki, hogy, ha mindkettőjüket elfogulatlan szemle alá vesszük, Lingg költői tehetségét határozottan kevesebbre ne becsüljük; úmbár Redwicz Oszkár szemképrázató költészete és Roquette Ottó májusitalu dalai után — kik kevéssel Lingg föllépte előtt oly roppant népszerűséget arattak — Lingg Hermannak a valósághoz közelebb járó lyrája jótékony visszahatás volt. Mindazáltal nagyon csekély belátást árulna el, Lingget eredei tehetségnek bélyegezni, vagy eddig megjelent művei után valami költői gazdagságot fogni reá. Mert Lingg tulnyomólag leíró tehetség, a minők, a legmagasabb fokozatra érve is, a dolog természetéhez képest szűkebb körben mo-

zognak. Lingg eredetiségét mindenki tagadni fogja, ki Mathissonnal, Platennel és Freiligrathal némileg ismeretes. Ha ennek daczára Lingg Hermannal mégis oly nagy zajt ütöttek a német irodalomban: e zajos és vizsás jelenetet nem nevezhetni nálók egészen újnak. A classicus Wieland pl. Kotzebuet egykor a muzsák elkényeztett gyermekének mondta és „A husziták Naumburg előtt“ című darabját a legkitűnőbbnek, a mit, az emberi kedélyre való hatás szempontjából drámában ki lehet vinni. Schlegel egykor Collint egyenesen Schiller mellé tette, — és Müller Ádám nem restellte Görres József stylusát rémletesen-büvösnek és lesujtónak nevezni, a minő Shakespeareé és az „Öszövétség“ látnokaié. Tessék ezek után csodálkozni a mai panegyriseken!

Lingg pályáját ugy jellemezhetni, hogy az ő lyrája főképen az elhasznált, elévült anyagok elleni ellenzékéből meritett ösztönt s hogy a természet-tudományok újabb vívmányait lehetőleg igyekezett feldolgozni. Azonban az elhasznált anya-

gok sorába tartoznak már nemcsak a sigwárti érzelmek és klopstocki rajongások hanem — ily nagy haladással dicsekedhetünk : — szerelem, bor, tavasz és a mik evvel szorosabb összefüggésben vannak, s mikkel a vizenyös, korpavelejű szerencsétlen verselők a közönséget becsületesen jól tartották. Így történt, hogy a költők hallgatólágoosan meg egyeztek az eddigi lyrai határok elvénültségében — melyeket pedig már Göthe rendkívül kitágított. Mint három évtizeddel ezelőtt az uti-novellák ragálya, úgy terjedt most Freiligrath megjelenése után az idegenföldi tárgyak után való kapkodás. A legegényibb természetű műnemben kezdtek épen a legszemélytelenebb dolgokat fölvenni. A rendes és rendkívüli kövületek ásvány-képletek és földrétegek fölötti kutatások sokkal több hatást gyakoroltak Lingg működésére, mint a 9 muzsa összevéve; s a koboldok és szellemek, melyek Uhlandra mosolyogtak és melyekkel Heine ingerkedett, csendes nyári szürkületkor a magános erdőben, nem susogtak Linggnek jót vagy kellemetlent. Ő Kreuzer nézeteiből és Grimm meggyőződéseiből merített lelkesedést. E nemű költeményekre nézve Lingg a színezés fénye és zamata tekintetében Scheffer Lipót délszaki festéseinek végtelen elsőséget kénytelen adni; világosság, a szerkezet bevégezt volt és alaki tökély szempontjából pedig szó nélkül hátrálnia kell Freiligrath előtt. Sőt Mathisson is feljülmulja a kivitel tisztaságában és a hangulat átkölcsönzését illető képességben, min *k* Linggnél alig van valami nyoma. A két költő által földolgozott anyag különfélesége a hasonlat érvénye ellen nem szolgálhat kifogásul, mert lényegileg mindegy, akár goth kápolnát és németalföldi alkonyatot, akár az Alhambrát s nápolyi esthajnalt fessen a művész. Egyáltalán fel kellene már hagyni avval, hogy az erőt az anyagban keressük s a költeményt többre becsüljük ha bivaly csordát vagy mongol karavánt, mintha burgonyaszürettel foglalkozó yoss-i idyllt állít elő! Különbben már Lingg előtt Freiligrath fölvette a lyrába az általa használt különös anyagot és különös öltözék et. A mi már ezek kezelését illeti: Lingg eljárása e részben, a szó rosszabb értelmében tárgyi-lagos; előnkbe tolt groteszk képein észrevehetni a mellékcélt, melynek eszméje már a történet bölcselmében vész el. Innen megmagyarázható, ha csaknem mindig hiányzik nála a sajátosságai iránt szükségelt szeretet; esze örökké vizsgálatot tart minden országból összeszedett serge fölött s rajzaiból nem művészi — hanem miveltségtörténeti érdek beszél, mint Platennél nyelvészeti; Lingget színezett — vagy jobban mondva tötovirozott Platennek lehetne nevezni. Mathissontól a leírasi hajlamot, Freiligrathtól az anyag megválasztását, árnyékolását és az idegen szavak használatát örökölte. Ezeket összevetve jövünk rá Lingg rendszeres törekvésére, melynélfogva az egész természet- és világtörténetet versbe akarja szedni. E törekvés azonban nemcsak nem lyrai, de nem is

költői, — természetes eredmény, mikor a költő fogalmakból és nem eszmékből indul ki. Jól mondja egy újabbkori bölc: „Csak akkor vagyunk teljesen kielégítve valamely mű benyomása által, ha olyasmit vagy hátra lelkünkben, a mit minden fejtegetés daczára sem tudunk világos fogalomná lehozni. Gondolkodni, persze, kell a művésznek munkája rendezésénél, de csak az olyan gondolat ragad magával, mely a meggondolás előtt érezve volt. Ellenben Linggnek pl. történeti tárgyú művei nem mások, mint a historiából egy-egy kivágott lapnak versbe szedése. Példája a magyar irodalomban is hasznos tanulságot szolgáltathat, mert újabban nálunk is uralkodónak látszik azon csal-fogalom, mintha ballada alakítására, legfelebb külsőleg egészsze kerekedő, többnyire adomaszerű történeti mozzanat már elegendő kellék. De hol marad a hangulat, hol az igazságot követelő eszme, minden józan költői mozgás kiindulási pontja és alapja?!

Nem menthető ugyan, de megmagyarázható ez irány Linggtől, ha fölveszszük, mily gyenge nála a költői érverés ha egyenesen lyrai hangulatot akar földolgozni vagy plane a tiszta dalhangba fogni. A hangulatról legfőlebb általános benyomást nyujt, soha sem épen magát a hangulatot.

Szükségtelen volt Linggnek, megnevezni a mestert, a kinek szavára esküszik: ezt az ő nézletének és előállításának módjából mindenki hamar kivehette. Mégis bizonyos elégtétellel olvassa az ember, „Platen emlékéhez“ intézett költeményében, hogy ez „a legmesszebb repült,“ hogy már „az egész nép figyel énekére,“ hogy őt „legjobb költőink közt emlitjük“ stb. Legyen mindenkinek szive s hite szerint, azt mondja Faust. Lingg hitvallása Platen illetőleg ép oly jellemző, mint Freiligrathé Grabberól, kiből „örök időkön át fénylő világot“ látott. Lingg Platenben a képzelet azon bágyadtságát csudálja mit ő megfékezett erőnek tart; Freiligrath pedig Grabbeban azon ideglázt, melyet az elemi élet tetőpontjának gondol. Freiligrath átvette Platenből a külidom mesterkéltségét; Lingg Freiligrathtól a rézmetszetben látott kiszínezést. Ezt a négy költőt számtani formulába lehetne tenni.

Egyébiránt ha az ember Lingget oly mértékkel mérné, mint a Redwitzekeket, Roquette Ottókat, Bodenstedt Frigyeseket — nem is szólva az „alsó ausztriai“ kamaszok táboráról — na akkor Lingg mindegyiket egy fejjel fogná meghaladni. Igysincs ok őt a Pindusról tökéletesen kiutasítani. Férfiasan érző, néha sajátságos, habár sokszor modoros de általában ügyesen festő tehetségét igazságtalanság lenne elvitázni; ámde ép oly igaztalanyságot követek el másfelől, a kik valami költői tünemények, új alkotási irány szerző-apjának és a nyelvben mesterek neveztek *).

Z.

*) A „Stimmen der Zeit.“ nyomán.

T Á R C Z A.

CILLEI ÉS HUNYADI JÁNOS.

(Ballada.)

Uram király, László király,
Trónod reszket, trónod inog :
Tanácsom ha be nem veszed
Előbb-utóbb megdűlni fog.

Hunyadié a hatalom,
Kezében kincsek és hadak,
A nemzetszív feléje ver,
Te az országot árnyéka csak.

Igy szólt Cillei álnokul,
S gonosz lélekkel szólt tovább :
A perczre vár, a perczre les
S fejére teszi koronád.

El kell őt tennünk láb alól
S ha a védoszlop összedűl,
Benned keres gyámolt a hon
S új fényt támad trónod körül.

Mondod : „a hit mentője ő,
Hire száll a világ felett!“
Csak kezdet ez, tiéd a vég,
A dicsőség tied lehet.

Tanácskozási szin alatt
Hivasd magadhoz sürgetőn.
Én kémcsapattal fogadom
És ő nem vélt halálba jön...

Veszi a király levelét
És utnak indul Hunyadi;
De Cillei gaz szándokát
Hírül viszik barátai.

„Hah! mig éltem, mig vagyonom
Rongált hazámnak szentelem :
A törpe lelkű cselszövők
Orhálót fonnak ellenem.

De! . . . . .
És itt szava eltikkadott :
Mély lelke villámtól szökellt,
Rajzó felhőként hánykodott.

Őrserget gyűjt és gondosan
Rejtett helyekre renkezi;
Délceleg lovon elébe jön
Nagy csapat élén Cillei.

Köszönti a hőst gunyosan :
„Rég vártalak oh nagy vezér!
Oly nagy : hogy a király neve
Nagyságod mellett mit sem ér!“

És a kémcsapat ajkain
Kél irtóztató hahota . . .
De e perczen előterem
Hunyadinak rejtett hada.

Cilleit és kémcsapatát
Gyorsan sűrűn körülveszik,
Halált veszélyt ordítanak,
Sáppad, megrezen mindenik.

„Vén áruló! gaz cselszövő!
Melyet számomra készítesz
Ugyanazon hálóba' vagy!
Vermet ástál s belé esél!“ . . .

Dadog, reszket, fogadkozik,
Kegyelmet kér, esd Cillei;
Hunyadi mint félisten áll
S végig kezdi tekinteni.

„Köszönd, hogy nézem a királyt
S hogy nincs gyávákra fegyverem;
De elnyomlak, mint a kigyót,
Ha megmoczcansz még ellenem!“ . . .

Szóltott Hunyadi megvetően,
S Nándor-várhoz elsietett;
S megtörte Mahomed hadát
S nyert örök fényt, örök nevet.

ME DGYES LAJOS.

TÁRCZA-BESZÉLY.

Lahure (*Máté*) Enghienben fogadot szálást.

Nyár volt. Lahure szerette a falusi lakást rózsáival, balzsamos levegőjével, saját-nemü innepélyeivel, vasárnapi látogatóival egyetemben. Lahure bordeaux-i születésű volt, piros boron nőtt fel, fiatal és jóképű, szeles és gyulékony; festő létire másokban is szerette a festőit; jó lelke, vig modora volt, az életet szemmel tartotta minden jelenségeiben, nem kis tehetségű író, és első rangu torz-rajzoló volt még Párisban is.

És biz ő Enghienben fogadott vala szálást, ahonnan berándult egyszer másszor Párisba, hogy el ne veszesse a párisi humor valódi zamatját.

A művész — akármiféle legyen — művészetét belészövi az életébe és életét reá szánja művészetére; a ki a kettőt elkülöníti, nem művész, hanem kézmives. Az eredmény igaz, hogy nem egy élet, olykor az életre legszükségesebb holmi is alig. Lahure sem ugy szokott bejárni a fővárosba mint utazó, hanem mint torzkép-rajzoló. Vasuton soha sem ment. Vagy gyalog, vagy egy terhes szekérre kapaszkodva, vagy ha esős idő volt, omnibusba ült.

Esős idő volt, és Lahure omnibusba ült. Megkészt, és a történet a szekér sötétes belső részibe vetette. Mellette jobbról, a szegletben egy fiatal nő ült. Lahure szemügyre kezdé venni az arcát; ő mindig lesben volt új arcok után, a melyekkel albumát szaporítsa. Szomszédja profilja méltó lett volna egy Guido ecsetére. Lahure hát, a nagy mester szerény utánzója, a művész emlékének hódolt, a midőn a minta tanulmányába merült.

De a művészek nem mindig érik meg a csendélettel; a körrajz hibátlansága mellé lélek, elevenség is kell nekik. Lahure hát il-lőnek látá, társalgási tehetsége erejével hozni játékba azokat a vonásokat, a melyek nemcsak művészt, de másokat is zavarba hozhattak és elbájolhattak volna.

Ő hát beszédbe kezdé — az időről.

„Esik — monda Máté, szomszédnőjéhez fordulva.

„Minő pazar duslakodása az eszméknek!“ dunnogá megvetőleg és elég hallhatóan egy jegyzői irnok.

„Boldog ficzkó!“ veté oda tréfásan egy vén ifjulegény. Egy két pár idősöcske házas személy pedig hitvesies mosolylyal tekinté társára, és helybenhagyólag billegette fejét a fiatal ember közeledő kísérleteire.

„Esik, Mademoiselle,“ ismétlé Lahure.

„Esik biz a,“ felelé a fiatal nő.

„Félő, hogy egész nap esni fog,“ folytató a művész.

„Erősen tarthatni tőle,“ felelé a guidói arcz.

„Rosz a vetéseknek,“ következteté egy gazdai pár.

„Rosz az én gyomromnak,“ monda mosolyogva Lahure.

„Mikép értsük ezt az érdekes statistikai adatot?“ gunyolódék a jegyzői irnok.

„Mivel nem szoktam egy szekérteher-papirral a hátomon róni az utcákat, Párisból Enghienbe gyaloglok mutatságból, és ettől a sétától várom, hogy megjőjjön az étvágyom.“

A szekér beljét fojtott viczogás járta körül, a melyben a fiatal nő, a kit az irnok azelőtti ügyetlen tolakodásaival megbántott vala, egy angyali mosolylyal vett részt.

A kivégzett elhallgata, és a szekér döcögés nem kiszttetvén társalgásra, mindenki elmerüle gondolkodásába, csak a művész nem. Vágyván eszméket cserélni valakivel, ugy találá, hogy jobb felőli szomszédja legképebb lesz ez a valaki lenni.

„Mademoiselle talán visszatér ma este?“ kísértgeté Lahure.

„Nem, Monsieur, nem térek vissza.“

„Mademoiselle hát nem lakik Enghienben?“

„Csak egyszer másszor.“

„Oh, értem,“ és Máté ur mosolygott, mint az szokott mosolyogni, a ki azt hiszi, hogy eltalálta az erét. „Mademoiselle egyen-

lőleg osztoztatja meg, mulatása idejében, a két szerencsés helységet.“

Kisasszony képiben nem akará elfogadni a bókot. Beszédje közben fátylát becses redőbe háritá a tulsó oldalra.

„Bocsánatot kérek, Madame, sületlen társalgásomról.“

„Ne mentegesse magát, Monsieur, épen csak a sületlen résziben gyönyörködtem.“

„Szabad helyre hoznom avval, ha megkínalom a ma reggeli *Charivari*-val?“

„Köszönöm, már láttam.“

„*Férje ura* tán viszonyban van a sajtóval, hogy oly korán kapja kegyed?“

„Özvegy vagyok.“

„Ujra bocsánatot kérek, ezerszer!“

Oly arcz, mint az, nem látszhatott halálosan megbántottnak; sőt ellenben szeliden szóla :

„Nagyon szeretem a *Charivari*-t, és egy ismerős kiadó korai példányokkal szolgál.“

„*Ma foi*,“ monologizálá a művész, „özvegy, és kitelik tőle, hogy korai példányokat kapjon Enghienben! Hm!“ — „Madame,“ folytatá, „elbájol, a midőn hallom, hogy kegyed oly *szíves indulatu* a *Charivari* iránt.“

„S ugyan miért örvend oly nagyon rajta?“ kérdé az özvegy csodálkozó hangon.

„Ugy tetszik, azt mondá, Madame, hogy pártfogása alatt tartja azt a lapot.“

„Inkább az tart engem, minthogy oly sok kellemes órát töltöt velem. Ugy nézem mint egyik legjobb és legrégebb barátomat.“

„E szerint, Madame, nekem is van egy kis jogom a szívességihez. Én rendes dolgozó társa vagyok annak a lapnak, és így reménylem, némi eszköze a kegyed időtöltésinek.“

„Igazán? No, azon valóban örvendek. Régóta várok, hogy személyesen megismerjek, vagy legalább, hogy lássak vagy egyet azok közül a nagyon ügyes írók közül a kik oly csökkenetlen észszel tartják fenn azt a lapot.“

„Madame, kegyed azt akarja mivelní, hogy a mi kedvenc *hüléink* egyikéhez hasonlítsak?“

„Az lehetetlen.“

Fejhajtás.

„De megkérdehetem-e szerénység nélkül, melyek az ön művei?“

„Ah, Madame! A közmondás azt tarja : *kinek-kinek a maga izlése*. Azt is hozzá te-

hetné : hogy *kinek-kinek a maga titka*. Én tudom már, hogy kegyed szereti a *Charivari*-t. Viszonzásul megmondom : mit szeretek én. Azt, hogy valamivel többet tudjak minden szép özvegyről, a kivel az omnibusban találkozom. Izléseinket emyiben hát kiegyenlítettük, de titkát mindenünk megtartotta. Ezeket mi megőrizhetjük - vagy —“

„Vagy mit?“

„Kicsérélhetjük.“

„Csak hadd őrizzük meg hát“ viszonzá szárazon az özvegy.

„Hallani és engedelmeskedni egy.“

„De nem szolgáltatna ön nekem valami kis jelt?“

„Jelt jelért.“

„Jó, elfogadom.“

„Ön rajzol-e vagy ír?“

„Előbb mondja meg kegyed, Párizsban vagy Enghienben lakik-e többet?“

„Egy formán mint a kettőben.“

„Én pedig mint író és rajzoló egyenlő magas polczon állok.“

„Bosszantó. Hanem látom, hogy *journalistá*-nak kell lennie, mivel oly sokat tart magáról.“

„Én részemről régen észrevettem, hogy kegyed szintoly eszes, mint a milyen szép.“

„Most megint az elébbi sületlenségbe esik vissza.“

„Igen, mert kegyed kivett az eszemből.“

„Szálljunk egyezményünkre : jelt jelért“

„Jelt jelért.“

„De igazságosan.“

„Hogy értsem?“

„Csak eszét használja titkom felfedezésire, és ne semmi alattomos eszközt. Ne lessen utánam a mikor kiszállok az omnibusból, és ne tudakozódjék felőlem.“

„Madame, én azzal hizelkedem magamnak, hogy tartok a becsületre. Ezennel megígérem, a mit kíván. Viszonzatul, kegyed se kérdezőskodjék és ne jöjjön utánam, a mikor kiszállok az omnibusból.“

„Monsieur, én is tartok a becsületre. Ezennel megígérem.“

„Most hát fogjunk a bajviváshoz.“

„Mit adott ma ön a lapba?“

„Kegyed a multat fürkészi. Én a jövődöbe kacsingatok. Vissza megy ma Enghienbe az omnibuson?“

„Nem hiszem, hogy omnibusban utaz-

zam még valaha. Csupa történetből találkozott itt velem ma reggel.“

„Boldogító történetből.“

„Megint sületlenség. De feleljen oly őszintén kérdéseimre, a mint én feleltem az önére. Mit adott ön a mai lapba?“

„Hogy igazán és egyenesen, minden tartalék, kétértelműség vagy palástolás nélkül feleljek : — semmit!“

„Mi tevő legyek? Itt vagyunk mindjárt az ön irodájánál — látja, hogy tudom, hol van, — és semmivel se vagyok elébb, mint az imént.“

„Én se vagyok. De nincs könnyebb dolog a világon, mint ezen segíteni. Mondja meg nevét és lakását, én is megmondom kegyednek az enyimet. Mi kihívtuk egymást, és a társadalom szabályai szerint ki kell cserélnünk a kártyáinkat.“

„Önnek, ha bár a *Charivari* dolgozó társa is, éreznie kell, hogy ajánlata egykissé igen merész. Kérdje meg maga magától, mit vélne egy oly nő felől, a ki reá állana ily egyezményre.“

„Maglehet, igaza van, Madame. De attól való félelmem, hogy ily bájló ismeretséget elszalasztok, többet kockáztat velem, mint a mennyit tán jogom van feltenni.“

„Na, hígye állhatatosan, hogy találkozzunk még.“

„Igéret-e ez vagy vigasztalás?“

„Vegye, minek tetszik.“

„Megemlékezik-e arról, hogy imigy czimzett levél : „Mistigris, 180 Rue de Bac“ a kezembe jut?“

„Megemlékezem.“

„Fogadás-e ez, vagy udvariasság?“

Udvariasság lehet : fogadás, ámbár a fogadás : nem mindig udvariasság. — Az omnibus megállott önnek, hogy leszálljon. *Bon jour*, Monsieur.“

„Nem szabad mondanom : *au revoir*, Madame?“

„Mondjon a mit tetszik.“

„De fogja-e visszazonzni?“

„Na hát : *au revoir*.“

„Udvariasság ez, vagy —“

Nem végezhető be mondatát, mert már a kövezeten vala, a conductor nyers szavaitól sürgetve.

Egy hétig kétségbe volt esve M. Lahure. Más héten a szívfogódásig nyugtalan.

Harmadikon buskomor. Negyediken megnyugodt a sorsán. A második hó elején már új szerelem felé hajlott, a midőn a Rue de Rivoli-ban egy brougham robogott el mellette és a Guido-arcz profilja vidor mosolylyal köszöne neki.

Igéreteit és philosophiáját feledve iramlott az ifju a hintó után. Egy gyalog csoport feltartoztatá, s ő haza mene busabban és eszeveszett szerelmesebben, mint valaha. Nehány napig mogozva, szórakozott és ingerlékeny volt. Gondolatai lankadtan folytak és sehogyse tudta fellelni, mikép segítsen magán. Egy estve lefeküdt, a hiúságról és bölcs Salamonról álmódott. Másnap reggel örvendezve kele fel. A következő nap egy történet jelenék meg a *Charivari*-ban, rövid mondatkák sorában. Czime abból a régi közmondásból volt véve, hogy minden kelmének van visszája. Elöl vignette gyanánt a guidó-i arczkép mutatkozott profilban.

I. Szakasz.

Esik az eső.

Valaki Enghienben beugrik az omnibusba.

Valaki egy csinos profil mellé ül balfelől. A profil egy fiatal özvegy.

Arcza tulsó oldalán fátyol fityeg kecses redőkben.

Valaki belé szeret a profilba.

Valaki beszélgetésbe ered.

A piros ajak megnyilik és gyöngyfogatkat mutat.

Valaki még szerelmesebb lesz a profilba.

Valaki fagylalttal kínálkozik *Tortoni*-nál a profilnak.

A javaslat megbukik.

Valaki ebédet indítványoz *Phillippe*-nél.

Elutasítják.

Valaki nem tágit a sürgetésen.

Profil sohajt.

Pezsgő és czukros gesztenye.

Kérlelhetetlen.

II. Szakasz.

Valaki lángoló levelet ír.

Feleletet kap.

Valaki találkozásért esd.

Megtagadják.

Valaki megint ír.

Nem hisznek érzelmeinek.

Valaki imád.

Valaki azt kapja feleletül, hogy olyan szerelem nem állja ki a balsors próbáját.

További ömledezések.

Holnap séta a Bois de Boulogne-ban.

III. Szakasz.

A séta megkezdődik.

Profil valakinek a jobbához simul. Kedvesebb, szeretetre méltóbb mint valaha. A fátyol mindig bájos redőkben a jobb félarczon.

Imádandó teremtmény!

Igazán szeret hát?

Oh, de hogy — és — imádandó teremtmény!

Ő is egy kicsinyt.

Nem láthatná valaki egészen azt az imádandó arcot? Nem mozdul félre az az irigy fátyol?

Profil elpirul.

Ugyan — kérlek. —

Rövid hallgatás, Dörgés távulról. Szél kezd funi. Az eső megered. Menekülés egy

fa alá. Kar kifejtődzik, hogy a láb bérkocsiért szaladjon. A bérkocsi eléáll. Ajtaja megnyílik. Valaki segít a balkarjával. Szélroham. Fátyol félre repül. Profil — félszemű.

Adieu Madame.

Valaki kifizeti a bérkocsist, becsukja az ajtót, és haza gyalogol — egyedül — áldva azt az ismeretlen böleselöt, a ki feltalálta a szaladást.

A beszély végén : a bal profil rajza, szem helyett egy nagy fekete folttal.

Kapa is ám másnap Monsieur Lahure (Máté) egy levelet, nem Rue de Bac-ban, hanem a *Charivari* irodájában :

Ha Mistigris becsületes társaságba járna inkább, mintsem hogy bezárkozik és pasquillust ír, tán lelne „valaki“ kétszemű fiatal özvegyeket is.

Mistigris rögtön új ruhát csináltata és azonnal beköltözék párizsi szállására. Válogatás nélkül elfogadott minden meghívást, de özvegyével sehol se találkozott.

W.

(Vége a jövő számban.)

KISFALUDY-TÁRSASÁG. *)

(Folytatás.)

IV. Greguss Ágost titoknak hivatalos értesítése, oktob. 25-éről, 1860. A Kisfaludy-Társaságnak ma tartott rendes havi ülésében a főtárgyat azon jelentés képezte, melyet a multkor kinevezett Shakespeare-bizottság Shakespeare magyar kiadása ügyében előterjesztett. A jelentés, Arany János igazgató által szerkesztve, a következő :

„Tekintetes társaság! Alulírt bizottságnak a közelebbi rendes havi ülés által föladatául tüzetvén t. Tomori Anasztáz ur ajánlata következtében a magyar Shakespeare-kiadás alaprajzát elkészíteni s foganatosítása módjára nézve javaslatát a jelen ülésben előterjeszteni : ennek folytán a bizottság (a hivatalosan akadályozott Csengery Antal ur kivételével) összeülvén, tanácskozása eredményét a következőkben van szerencséje bemutatni.

„Mindenekelőtt azon kérdés vala eldöntendő, hogyan eszközölje a társaság e költemények fordítását : megbízás által-e, maga keresvén és szólítván föl az e munkára képes egyéneket; vagy fölhívás által a haza íróihoz, hogy mindenkinek alkalom nyujtassék erejét e nem könnyű munkán megkísérteni. Az első mód czélszerűbbnek mutatkoznék, ha attól nem lehetne tartani, hogy a tár-

saság nem talál elegendő erőket czélja fönnakadása nélküli kivitelére; míg a másik módon félni lehet, hogy annyi tökéletlen fordítással árasztatunk el, hogy időnk nagy részét áldatlan művek olvasása-, s bírálatára kellend vesztegetni. Mindazáltal a második ut előnye, miszerint ismeretlen képesség tűnhet föl, mely a vállalat erélyes folytatását nagyon könnyítheti, arra határozta a bizottságot, hogy a nyilvános fölhívást se tartsa mellőzendőnek : hanem mindkét módot ajánlja ügyes fordítók szerzésére.

„A mi az elveket illeti, melyek szerint a fordítás eszközendő lenne : bizottság nem látja czélszerűnek, hogy ez iránt a fordítók előre hosszas, körülmenyes utasításokkal nyugóztessenek le. Elég volna annyit mondani, hogy az áttevő alak- és anyag-, vagy tartalomhű fordításra *törekedjenek*; jambust jambussal, lyrai alakot lyraival adjanak vissza : de úgy, hogy az eszmét, az erőt, a nyelvet (különösen szavalmi) gördülékenységét apró formai bibelésnek sehol föl ne áldozzák. E szerint nem követelné a társaság, hogy a magán vagy párbeszédek vége — hol Shakespeare-nál a jambus rímekbe csap — okvetlenül rímelve adassék; nem, hogy a fordító mindig és mindenütt sort sorral adjon vissza; nem, hogy a lantos idomú részeket ép azon idomban, ugyan annyi szótag — s rímmei

*) Ezen, a társaság beléletét s működését visszatüköröző adatokat, bár megszaggatva, folytatjuk, igéretünk-höz képest.

fordítsa. De megkivánná, hogy az ötös jambus, lehetőleg szabályosan kezelve, megtartassék; sőt azt is, hogy oly darabokban, hol rimes alak az uralkodó (pl. a *Midsummernights-Dream*), ez alak a magyarban is követve legyen stb. Általában a bírálók dolga lenne, az itt körrajzolt formai határok közt megítélni, vajjon a fordítás bir-e annyi benső jelességgel, hogy ezért az alakban némi elnézésre számolhat; vagy szoros ragaszkodással a formához, a szellemet nyomorította meg, mely esetben elvetendő. Ohajtja a bizottság, hogy az áttétel ne annyira azt az olvasót igyekezze kielégíteni, ki az eredeti Shakespeare-el kezében szót szóval összehasonlítja s inkább nehézkes fordítással is beéri, csak hogy egy jót se veszzen el az eredetiből; mint inkább azt, ki az angolhoz nem férhetvén, szépségeit a nagy költőnek magyarban kívánja élvezni; s a színpadot, mely nagy hiányt szenved jó fordításokban. Legfőbb czél mind a háromnak kielégítése s erre törekedni kell, de teljesen elérni csaknem lehetetlen.

„Fontos kérdés továbbá, vajjon Shakespeare, ugy a mint van, sikamlós, nem ritkán obscenus részeivel adassék-e a magyar közönség kezébe. Itt az a kérdés áll elő: teljes Shakespeareat akarunk-e, vagy megcsontított, hézagos, castralt kiadást. A magyar közönségnek becsületére válik, hogy szeméremérzete még azon szabadságot sem tűrheti a művészetben, melyet nagy írók, festők stb. gyakran vesznek. Aztán a növendék-kor, a hölgyterem, a salon-asztal kiméletet igényel. De másrészt oly lényeges dolog, most, midőn Shakespeareat adni akarjuk, nem adni hiányosan, hogy a bizottság nem örömet szavazna egy csonka fordításra. Mert nem egyes helyek, öt-hat sor kihagyásáról van itt szó; egész darabok vannak, melyeket részint teljesen kihagyni, részint ugy meg kellene csontítani, hogy nem lenne dráma többé. Említsük-e a „*Measure for Measure*“ czimű vigjátékot; melynek noha erkölcsi tendenciája jó, egészen a testi gyönyör s kéjházak legében foly le? Vagy János király első fölvonását, mely ki nem hagyható a nélkül, hogy a darab tönkre ne jusson. A bizottság tehát azt ajánlja: fordítsa a t. társaság, más nemzetek, különösen a németek példájára, Shakespeareat egészen, meg nem csontkítva, csupán arra utasítva fordítóit, hogy részletekben, s hol a darab kára nélkül történhetik, igyekezzenek az ily sikamlós helyeket szelidebben adni vissza s a botrányt a mennyire lehetséges, eltávolítani.

„Ezen kérdéssel összefüggőleg szóba hozott: lefordíttassanak-e a nagy angol költőnek azon darabjai, melyek hihetően ifjú dolgozatok levén, nagy szelleméhez nem egészen méltók, mint Titus Andronicus, Pericles. A bizottság azon véleményben állapodott meg, hogy teljesség okáért mindazon darabok, melyek Sh. legtöbb kiadásában, neve alatt keringenek, s így a mondottak is, lefordítandók. Hogy pedig a közönség az ilyenek

megvételelől vissza ne vonja magát: a kiadást oly módon véli a bizottság eszközölni, hogy azon egy füzetben, mely Sh. valamely hirneves, darabját tartalmazza, mindig egy másodrendű drámája is adassék, s így az utóbbiak kelete biztosítva legyen.

„Tekintve a bizottság, hogy Sh. egyes darabjainak irodalmunkban már léteznek fordításai: e részben oda irányult véleménye, hogy ezek közül a jobbak, ha, és mennyiben írói tulajdon nem forog fönn, átnézendők, kijavítandók s jelen kiadásban fölveendőek lennének. Általában utasítatni kívánná a fordítókat, hogy azon fordításokat se mellőzzék segédül venni, melyek a nemzeti színház számára régebben készültek: mivel ezekben, ha sokszor hibásak s nem elég hűek is az eredetihez, helylyel-közzel oly erőteljes drámai nyelv van, mely az új áttételnek javára szolgálhat.

„Kivánatos levén továbbá, hogy az áttétel Shakespearenek minél jobb, s az egyformaságért, ugyanazon angol kiadásából történjék: e czélra a bizottság dr. Delius Miklósnak nagy részben már megjelent, s Eberfelden, Friderichs könyvtárusnál folyvást jelenő angol szöveggel s német igen jó bevezetés-, s jegyzetekkel ellátott kiadását (melyet Tomori úr már meghozatott, s e czélra hihetően örömet átkölcsonöz) tartja kijelölendőnek; nem rekesztvén ki, sőt ohajtván, hogy a fordítók minél több kiadást, s német áttételt vegyenek segítségül. A jegyzetekből elég lenne annyit használni föl, mennyi a szöveg értésére multhatatlanul megkivántatik; s talán egy rövid előszót minden darab homlokára, mely a darab iránt szükséges értesítést tartalmazza.

„Hátra van egyike a legfontosabb kérdéseknek: mi módon gyakorolja a társaság az e vállalattal reá ruházott bírálati jogot és kötelességet. Vajjon, ha valakit méltónak lát egyenesen megbizni a fordítással: nem visszás lenne-e annak dolgozatát utólagos bírálatnak vetni alá? Vajjon képes lesz-e kebeléből annyi itészi erőt állítani ki, mennyi ezen bírálasokra szükséges, kivált ha tagjai közül némelyek, s talán a kik épen bírálni hajlandók volnának, fordítással lesznek elfoglalva. S követelheti-e tagjaitól, hogy e részletes összehasonlítást, napokat, heteket igénylő munkát elvállalják, s díj nélkül teljesítsék? ki, és hány lesz olyan tag, a ki elszánja magát, hogy a fordítást az eredetivel, sorról sorra, betüröl betüre összevesse; a hibákat, hiányokat, nem elég sükerült árnyékatokat, s ezer ily apróságot, összejegyezze, kimutassa, a fordítónak javítás végett megküldje, s a javítottat ismét új vizsgálatnak vesse alá? A bizottság, e nehézségekkel szemben, átlátja, hogy ilyes bírálat majdnem lehetetlen. Könnyebb módot kelle tehát keresnie. S ez abban áll, hogy t. Társaság nevezze ki tagjai közül hármat, vagy állandóan, vagy felváltva az egyes darabokra, kik a bírálatban együttesen járjanak el. Összeülvén t. i., egy közölök olvasná a fordítást, a más kettő

az eredetit, s talán annak jó német fordítását, melyet előre is megolvastatott, tartaná kezében; s folyvást kicserélnék észrevételeiket. Ily módon talán elsiklana egy két hiba: de arról általános ítéletet lehetne mondani, vajjon a fordítás jó-e, kielégítő-e, vagy épen rossz. Idő és munka lenne meggondolkodni, s a bírálatban mégis meg lehetne nyugodni. Azon esetre is, ha az áttételt javítás végett vissza akarnák adni a fordítónak, a nem sikerült helyek egyszerű aláhuzásával, vagy a gyöngés oldal kijelölésével, s egyéb tanácsesal elegendően támogatnák a fordítót.

„Ennyi, a mit a bizottság, küldetéséhez képest a fenforgó vállalat ügyében előterjeszteni szükségesnek látott. Csupán azt adja még hozzá, hogy a fordítást, darabonkint, nem tartja elegendőképp jutalmazottnak azon összeg által, melyet Tomori ur, részéről igazi nagylelkűséggel, felajánlott. A bizottság tehát azt indítványozza, mondana le a t. Társaság azon tiszta haszonról, melyet e vállalatból remél, és szánna azt, bizonyos meghatározandó arányban, részint a fordítók díjának utólagos emelésére, részint, ha kivált állandó bírálókat fogna kinevezni, ezek fáradságának némi jutalmazására. Ezt maga t. Tomori ur is így gondolta előbb, csak azután, mások tanácsára, változtatta meg szándékát.“

A fentebbi jelentésben foglalt indítványokat a társaság mind magáévá tévén, elhatározta, hogy a bírálat alá veendő fordítások megbírálására nem

állandó bírálókat fog választani, a kiadásokból eredendő tiszta jövedelmet pedig egészen az illető fordítóknak juttatja, sőt ezeket, a menyiben telik és jónak látja, még azon fölül is részesíti jutalomban. Megbízta egyszersmind az igazgatót, intézzen fölszólítást az írókhoz, hogy a kik Shakespeare valamelyik színművét le akarják, vagy talán már le is kezdték fordítani, ebbeli szándékuk vagy munkájuk felől értesítsék. Ez írói bejelentések folytán fogja aztán a társaság a közreboesátandó színművek sorát meghatározni.

Az igazgató legközelebb kiadandó regényül George Eliot „Adam Bede“ czimű munkáját javasolván, a melynek fordítására már vállalkozót is nyert a társaság kebeléből, e javaslatot a társaság elfogadta. — Ugyancsak az igazgató bemutatá Aischylosz „Lebilineselt Prometheus“—ének fordítását Zilahy Károlytól; e fordítás megbíráásával a társaság Arany János és Hunfalvy Pál tagokat bizá meg.

Igen örvendetesen lépé meg a társaságot Kenessey Albert gőzhajó-kapitány urnak az elnök által mindjárt az ülés elején bemutatott levele, melylyel nevezett hazánkfia Orsováról egy 105 pfról szóló földtehermentesítési kötelezvényt s ennek f. é. nov. 1-jétől fogva értékesíthető szelvényeit küldi a társaság szépirodalmi törekvései előmozdítására. A társaság köszönettel fogadván a hazafias ajándékot, Kenessey Albert urat az alapítók sorába helyezé.

V E G Y E S.

— A Kisfaludy-Társaság csütörtökön, dec. 27-én tartá haviülését. A helytartó elnök, Toldy Ferencz ur, a közelebbi ülésben tett ígérete szerint, Kisfaludy Károlynak azon leveleit kezdte ismertetni, melyeket aznéjéhez, Farkas Gábornéhoz írt, mint a melyek a költő életének egy kevéssé ismert szakára vetnek világot. Azonban egy tag felszólalván, kétségbe voná az irodalom-történet azon jogát, hogy az írók magán életviszonyait kutassa, nyilvánossá tegye. Ennek folytán némi vitatkozás fejlett ki, s az egy tag ellenében oda dőlt a vélemény, hogy igen is, az életiró felhasználhatja mindazon, bár magánjellemű vonásokat, melyek az író, főleg pedig a költő fejlődésére, kedélyvilágára fényt deríthetnek. E nyilvánosságtól tiszta öntudatu embernek nincs is miért visszaradnia. Mindazáltal a levelek további ismertetése fel lön függesztve. Az igazgató sajnálva jelenté, hogy Jókai tagtársnak, ki e napra ígérte beköszöntőjét, sürgetős magán ügyben el kellett utaznia. Ezután a társaság belügyeiről folyt a tanácskozás, melynek részletesebb előadását mai számunkról akkorra vagyunk kénytelen halasztani, ha a régibb ülésekről még folyamatban levő értesítéseket bevégeztük.

— Bezeredy István lelkes özvegye legujabban

a Kisfaludy-Társaság részére alapítványi tőkéről 100 o. é. forintot tett le az igazgatónál.

— Podmaniczky Frigyes báró, mint a P. Hirnökben olvassuk, „Álom és valóság“ czim alatt újra két diszes kiállítású kötet beszélylyel s irányczikkkel gazdagítá irodalmunkat.

— Szabados János fiatal írónk „A haza és szerelemről“ czim alatt egy füzet költeményt adott ki, ajánlván Niczky-Tarnóczy Malvina grófnénak, ki maga is ír költeményeket. Az ifju szerző ohajtja versei bírálatát, mert tisztába akar jöni tehetsége iránt és tanulni szeret. Követésre méltó példa.

— Az írói segélypénztár alapjára régebben a „Pesti Napló“ szerkesztőségéhez begyült és onnan rendőrségileg lefoglalt összeget Tóth Lőrincz, magyar akadémiai pénztárnok folyamodása következtében tárnokmester ur az annak idejében megbízott kezelő választmány rendelkezésére adta. Az egész összeg, mely 1855 óta a budai országos főpénztárnál van letéve, tesz 1590 frt állam-kötelezvényben, 291 frt 56 krt, készpénzben. Így hát az egész összeg megvolna, csak hogy 1590 frt ugyanannyi névértékű államkölcson-kötelezvényre változott át.

UJ KÖNYVEK*).

- DALOK ÉS ROMÁNCZOK.** Irta *Tompa*. Ára diszkötésben 3 ft. 50 kr. (Külön kiadás a költő műveiből. Heckenast, Pest.)
- A KIS TÜNDÉR.** Regény. Irta *Vadnai Károly*. Két kötet, ára 2 ft. (Heckenast, Pest.)
- A PÖRÖS ATYAFIAK.** Regény két kötetben. Irta *Vas Gereben*. Ára 2 ft. (Pfeifer, Pest.)
- DARÁZSFÉSZEK.** Novellák és Humoreszkek. 3 kötet. Irta *Virág L.* Ára 2 ft. (Geibel, Pest.)
- BORURA DERÜ.** Költemények. Irta *Zalár*. Ára 1 ft. (Emich, Pest.)
- SZIGETI ALBUM.** Kiadták *Szilágyi István* és *P. Szathmáry Károly*. A szigeti tűzkárvallott egyház javára. Ára 4 ft. (Ráth, Pest.)
- MINTEGY TIZ ÉVVEL** ezelőtt. Regény. Irta *Rózsadigi Antal*. Három kötet. Ára 3 ft. (Emich, Pest.)
- ÉLET és TÖRTÉNET.** Beszélyek. Irta *Szabó Ignác*. (Jentsch, Eger, 1861.)
- KÜLFÖLDI KALAUZ.** Németország, Belgium, Németalföld, Anglia, Svájc, Franciaországba utazók számára. Irta *Virág Lajos*. Második kiadás. Ára 2 ft. (Osterlamm, Pest.)
- SZIVBELI TARTOZÁSOK.** Irta *Maquet Ágost*. Fordította *Gerö*. (Pfeifer, Pest.)
- AZ IPAROSOK vagy LÁSZLÓ MESTER.** A „Szegedi Hiradó“ által viz arannyal jutalmazott pályamű. Irta *Barsi József*. (Burger, Szeged.)
- LENGYELHON BUKÁSA.** Történetrajz. *Raumer* után fordítá *Horváth Döme*. (Szilády, Kecskemét.)
- SÁROSPATAKI FÜZETEK.** Protestans és tudományos folyóirat. Egyház és nevelés, tudomány és irodalom körében. Kiadják *Erdélyi János* és *Hegedüs László*. Szerkesztik *Antalfi János* és *Árvai József*. Negyedik évfolyam VI. füzet. Előf. ár egész évre 6 ft. (S.-Patak, ref. főisk. betűi.)
- MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK.** Kiadja a magyar t. Akadémia történelmi bizottmánya. I-ső osztály: okmánytár. VII. kötet. (M. Akademia, Pest.)
- ORSZÁGOS NAGY KÉPES NAPTÁR 1861-dik évre.** Szerkeszti *Girókuti P. F.* Ára 1 ft. 50 kr. (Landerer és Heckenast, Pest.)
- NEMZETI KOSZORU.** Költemények. Irta *Vida József*. Ára 1 ft. 30 kr. (Ráth, Pest.)
- OSKOLAI és HÁZI NÖVENDÉK-ÉLET.** Irta *Fáy András*. Ára ? — (Pfeifer, Pest)
- UTAZÁSI EMLÉKEK.** Irta *Ormós Zsigmond*. II-ik kötet. Ára ? — (Pfeifer, Pest.)
- PROGRAMM** a nemzetiség és a NEMZETISÉGEK tárgyában. Irta *Mocsáry Lajos*. Ára 1 ft. (Ráth, Pest.)
- MAGYARORSZÁG TÖRTÉNETÉNEK FORRÁSAI.** I-ő kötet 2-dik füzet: 1. **ROGÉRIUS MESTER SICALMAS ÉNEKE**; 2. **TAMÁS spalatói esperes** „Historia Salomitájából“ **A TATÁRJÁRÁS TÖRTÉNETE**; 3. **NAGY MAGYARORSZÁG DOLGÁRÓL.** Fordította *Szabó Károly*. Ára 1 ft. (Ráth, Pest.)
- KAZINCZY FERENCZ LEVELEZÉSE** Berzsényi Dániellel 1808—1831. Kiadta *Kazinczy Gábor*. Ára 2 ft, 50 kr. (Heckenast, Pest.)
- GUZMICS IZIDOR és KAZINCZY Ferencz közti LEVELEZÉS,** 1822-től 1831-ig. Közli *Gulyás Elek*. Ára 1 ft. 50 kr. (Horák, Esztergom.)
- A MAGYAROK ÖSTÖRTÉNELME.** Irta *Jósika Miklós*. Három kötet. Ára 6 ft. (Heckenast, Pest. 1861.)
- GYERMEKVILÁG.** Szerkeszti *Vachott Sándorné*. 1, 2. füzet. Ára 6 füzetnek 3 ft. (Heckenast, Pest.)
- KAKAS MÁRTON TOLLTARAJA.** Kiadja *Jókai Mór*. Két kötet. Ára 2 ft. (Heckenast, Pest.)
- A PÁRISI MOHIKÁNOK.** Regény. Irta *Dumas Sándor*. Fordították *Többen*. XXXI. és XXXII-dik kötet. Ára ? (Pfeifer, Pest.)
- 1848-dik évi **ERDÉLYI országgyűlési TÖRVÉNYCZIKÉK.** (Demjén, Kolozsvár.)
- MAGYAR NYELVÉSZET.** Szerkeszti *Hunfalvy Pál*. Ötödik évfolyam Előfizetési ára 6 füzetnek, postai bérmentes szétküldéssel 5 ft. 25 kr. (Osterlamm, Pest.)
- VILÁG KRÓNKA.** Irta *Andorlaci Máté*. (Táncsics.) Ára 60 kr. (Osterlamm, Pest.)
- MAGYAR KRÓNKA.** Irta *Andorlaci Máté*. Ára 60 kr. (Osterlamm, Pest.)
- PROTESTÁNS NAPTÁR 1861-re.** Szerkeszti *Ballagi Mór*. Ára 50 kr. (Osterlamm, Pest.)
- UJ MAGYAR MUZEUM, 1860.** Kiadja *Toldy Ferencz*. VII-dik füzet. (Emich, Pest.)
- REMÉNY.** Irodalmi és művészeti ÉVKÖNYV. Szerkeszti *Vachott Sándorné*. Ára 12 ft. (Heckenast, Pest. 1861.)
- BUDAPESTI SZEMLE.** Szerkeszti *Csengery Antal*. XXXV. és XXXVI-ik füzet Ára 10 füzetnek 10 ft. (Emich, Pest.)
- KÖVÉR LAJOS SZINMŰVEL.** Négy kötet. Ára 4 ft. (Emich, Pest. 1861.)
- MAGYAR ALVÁRI.** Azaz: latin nyelvtani VERSES SZABÁLYOK a nevek neméről, ejtegetéséről, stb és a **HANGMÉRTÉKRŐL.** Irta *Mutschenbacher Alajos*. Második kiadás. Ára 70 kr. (Emich, Pest. 1861.)
- MAGYARHON ÉBREDÉSE.** Eredeti költemények. Irta *Ormódi Bertalan*. (Wodianer, Pest.)
- IFJUSÁGI KÖNYVTÁR.** Olvasókönyvecske kezdők számára. Irta *Fekete Mihály*. I. kötet. (Engel és Mandello, Pest, 1861.)
- IFJUSÁGI KÖNYVTÁR.** Gyermekek és házi regék. Grimm után *Nagy István*. II. és III. kötet. (Engel és Mandello, Pest, 1861.)
- A HAZA és SZERELEM RŐL.** Költemények. Irta *Szabados János*. Szerző sajátja. (Gyurián, Pest.)

TARTALOM.

Csokonai „Dorottyája“ *Salamon F.* — Derüre ború. *Szász K.* — Külirodalom. *Z.* — Hunyadi és Czillei. *Medgyes L.* — Tárca-beszély. *W.* — Kisfaludy-Társaság. — Vegyes. — Új könyvek.

*) Hogy ez állandó rovatot minél teljesebbé tehessek, kérek a t. kiadó, illetőleg szerző urak, hogy az újonnan megjelenő művekből egy-egy példányt, vagy legalább annak egész címét, hozzánk beküldeni sziveskedjenek. A szerkesztőség.